

**Vilnius
University**

Nuotolinis vaikų ugdymas pandemijos dėl Covid-19 metu: grėsmės bei galimybės ekosisteminiu požiūriu

VU Filosofijos fakulteto dekanas prof. dr. **Arūnas Poviliūnas**
projekto vadovė prof. dr. **Roma Jusienė** (Psichologijos institutas)
projekto tyrėjai doc. dr. **Jolita Buzaitytė-Kašalynienė** (Sociologijos ir socialinio darbo institutas)
doc. dr. **Sigita Girdzijauskienė** (Psichologijos institutas)
doc. dr. **Irena Stonkuvienė** (Ugdymo mokslų institutas)
prof. dr. **Vaidotas Urbonas** (Medicinos fakultetas, Vaikų ligų klinika)

Projektas

- **Nuotolinis vaikų ugdymas pandemijos dėl Covid-19 metu: grėsmės bei galimybės ekosisteminiu požiūriu: E-VAIKAI** (finansavo LMTLT, sut.nr. S-COV-20-11), 2020 metų birželio – gruodžio mėn.
- Tyrimo dalyviai: 1-8 klasių mokinių tėvai, mokytojai, 5-8 klasių mokiniai
- Du tyrimo etapai: birželis ir lapkritis; kiekybinis ir kokybinis tyrimai
- 250 tėvų apie jų vaikus, apklausa, anketavimas; 12 focus grupių
- Daugiau nei 1000 tėvų, daugiau nei 300 mokinių ir 300 mokytojų apklausa; 12 focus grupių
- Svarbiausios išvados ir rekomendacijos: www.emokykla.lt, www.mediavaikai.lt ir kt. Netrukus – mokslo studija, el. leidinys

Projekto vykdytojai

Vilnius
University

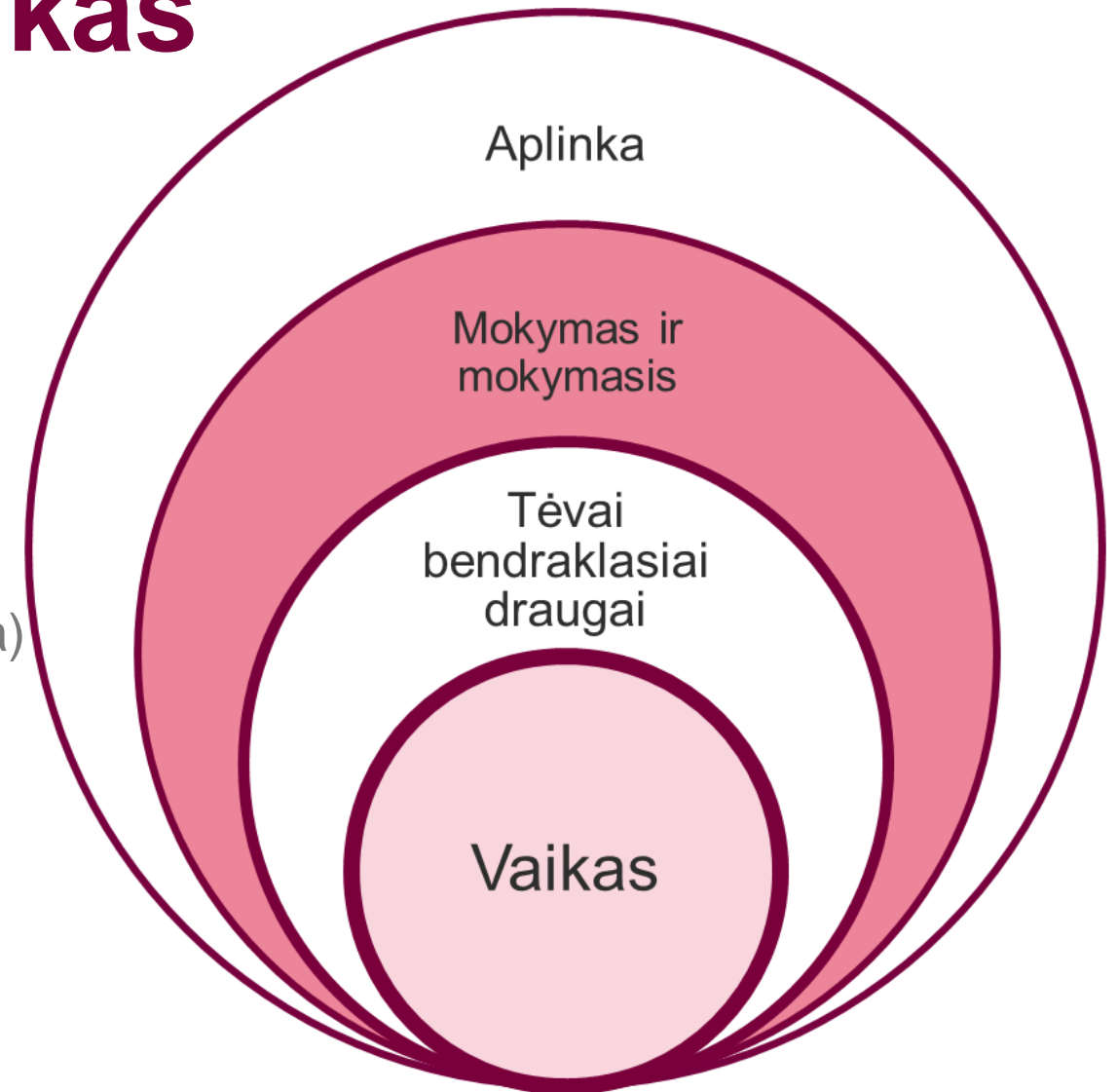
- **Vilniaus universiteto Filosofijos fakultetas Psichologijos institutas, Sociologijos ir socialinio darbo institutas, Ugdymo mokslų institutas; Medicinos fakultetas**
- **Prof. dr. Roma Jusienė** – Projekto vadovė, klinikinė psichologija, raidos ir sveikatos psichologija
- **Dr. Ieva Adomaitytė Subačienė** – sociologija, socialinės paslaugos
- **Dokt. Edita Baukienė** – edukacinė psichologija
- **Dr. Rima Breidokienė** – klinikinė psichologija
- **Doc. Virginija Būdienė** – švietimo politika
- **Doc. dr. Jolita Buzaitytė-Kašalynienė** – ugdymo mokslai ir socialinė pagalba
- **Kęstutis Dragūnevičius** – edukacinė psichologija
- **Doc. dr. Gražina Gintilienė** – edukacinė psichologija
- **Doc. dr. Sigita Girdzijauskienė** – edukacinė psichologija
- **Doc. dr. Vaiva Grabauskienė** – edukologija, matematinis ugdymas
- **Dr. Rūta Praninskienė** – medicinos mokslai, vaikų neurologija
- **Dokt. Erika Ruschhoff** – socialinė pedagogika, andragogika
- **Doc. dr. Vaiva Schoroškienė** – edukologija, humanitarinis ugdymas
- **Doc. dr. Irena Stonkuvienė** – edukologija, ugdymo mokslai
- **Prof. dr. Vaidotas Urbonas** – medicinos mokslai, vaikų gastroenterologija ir dietologija
- **Dokt. Jovita Žėkaitė** – sociologija, kriminologija

Dėmesio centre - vaikas

U. Bronfenbrenner (1986) ekologinių sistemų teorija

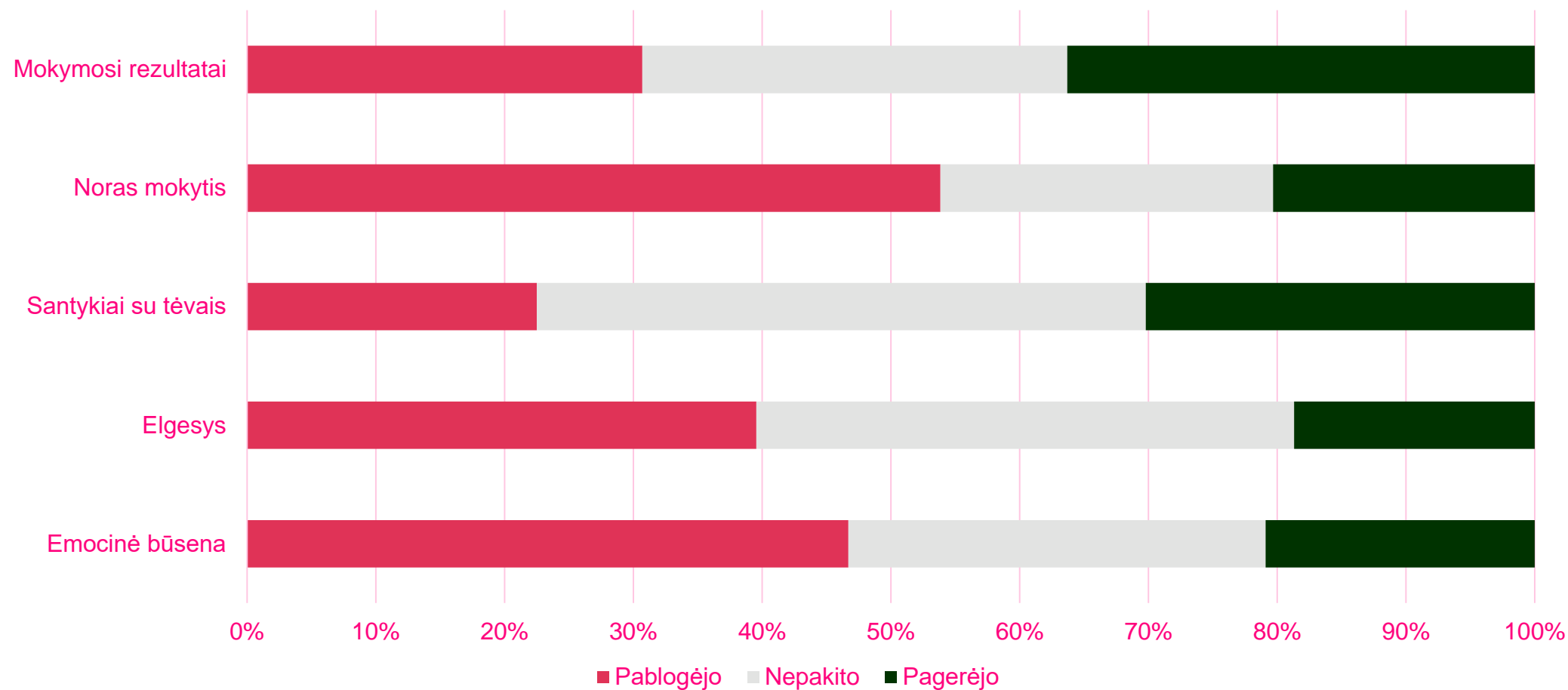
Bronfenbrenner & Morris (2007) ekosisteminis požiūris

- Vaiko ir jo aplinkos kontekstų sąveikos:
- Šeimos (mikrosistema)
- Mokyklos (egzosistema)
- Švietimo ir socialinės politikos (makrosistema)
- Pandemijos laikotarpio (chronosistema)
- Atskirų sistemų bendradarbiavimas (mezosistema)

Tyrimo rezultatai

Ar pasikeitė?

Tyrimo rezultatai: psichikos sveikata

- Emocinė savijauta 38-40 proc. atvejų pablogėjo
- Mokytojų - tėvų - mokinių nuomonė labai panaši!
- Elgesys 26 proc. atvejų pablogėjo
- Santykiai su tėvais pagerėjo, jeigu tėvai nedirbo ar skyrė laiko vaikams
- Labai trūko gyvo bendravimo su draugais, bendraamžiais

„Jiems labai trūksta to socialinio kontakto, gyvo bendravimo su draugais, jie pripažįsta, kad tai neatstoja gyvo ryšio, kai jie bendrauja kompiuteriu. Mes prisijungiam ir tie visi veidai tokie... Nutįsę, ištįsę, ir aš nesuprantu... Na, tai kame džiaugsmą randat? Kas džiugina? Niekas, nedžiugina, niekas...“

Ar vaikas (6-14 metų) turi elgesio arba emocinių sunkumų?

Elgesio/emocijų problemos	Tėvų atsakymai (pavasaris)	Mokiniai (5-8 klasės; rudenį)	Mokinių tėvai (5-8 klasės; rudenį)	Pradinukų tėvai (rudu)
Neturi	46 proc.	58 proc.	64 proc.	72 proc.
Taip, nedidelių	39 proc.	28 proc.	27 proc.	21 proc.
Taip, didelių	15 proc.	14 proc.	9 proc.	7 proc.

Trečdalis visų emocijų ir elgesio sunkumų - tėvų ir mokinių teigimu - atsirado pandemijos metu!

Tyrimo rezultatai: fizinė sveikata

- Padaugėjo regėjimo sutrikimų
- Padaugėjo vaikų, turinčių antsvorį ar nutukimą
 - ✓ **Antsvoris:** 2018 m. – 15,8 proc.; 2020 m. rudenį – 23,8 proc.
 - ✓ **Nutukimas:** 2016 m. – 5 proc.; 2020 m. pavasaris – 6,8 proc., 2020 m. rudenį – 8,8 proc.
- Padaugėjo **galvos skausmų** – nuo 37 proc. iki 55 proc. (11-14 metų amžiaus grupėje)
- Pablogėjo miego kokybė
- Lėtinėmis ligomis sergančių vaikų situacija nepablogėjo
- Sumažėjo sergančių infekcinėmis kvėpavimo ligomis

„Niekada nesakydavo, kad jam galvą skauda, o jisai dabar: „o aš jau noriu į mokyklą, jau privargau, man galvą skauda“ ...

„Nereikėjo anksti keltis ir važiuoti autobusu“

Emocinė savijauta stipriai susijusi su fizine sveikata: somatinės problemos signalizuoja emocines problemas, o kūno nuovargis atsiliepa emocinei savijautai

Grėsmės

- **Bendravimo, socialinių santykių su bendraamžiais trūkumas!**
- **Mažas fizinis aktyvumas** (tik trečdalis vaikų fiziškai aktyvūs rekomenduojamą bent 1 val./d.)
- **Padidėjęs ekranų laikas** (ne tik mokymosi tikslais, bet ir pramogoms/laisvalaikiui)
- **Pasikeitę miego ir valgymo įpročiai**
- **Tėvų distresas, patiriama įtampa** (ji akivaizdžiai didesnė nei iki karantino)
- **Mokytojų distresas! Specialistų pervargimas!**
- **Neformalaus ugdymo sumažėjimas**
- **Mokymosi sunkumai**
- **Turimi elgesio ir emocijų sutrikimai**

„Karantino metu išsivystė sunki priklausomybė nuo interneto, iki šiol negrįžta į ritmą, nutrūko santykiai su bendraamžiais, nebesidomi sportu...“

Tyrimas baigtas rudenį. Žiemą situacija blogėjo, nuovargis ir įtampa didėjo...
Daugėja psichiatrinio lygio sutrikimų, nerimo, depresijos – apatija, bejėgiškumas arba savižala

Galimybės

- Atpažinti pažeidžiamų grupių vaikus ir paauglius – pamatyti ir padėti
- Individualus (kontaktinis) bendravimas su sunkumų turinčiais vaikais
- Bendradarbiavimas – visų mokyklos bendruomenės grupių
- Neformalusis ugdymas
- Pasirūpinti ugdytojais – juos skatinti rūpintis savimi
- Sveikatai palankaus elgesio skatinimas – ypač fizinis aktyvumas

Patys vaikai pasilieka [prisijungę] ir nori pasikalbėti. Jeigu esi kontakte su vaikais, tai lygiai taip pat ir per nuotolį bendrauji...“

Tik ilgalaikėje perspektyvoje paašškės tikrosios pasekmės sveikatai?..

Tyrimo rezultatai: mokymas(is)

Vilnius
University

Individualiai nuotoliniu būdu konsultuoti mokinį(ę)
(82 proc.)

Atsakyti į klasės mokinių klausimus, jungiantis
per mokymui skirtą platformą (58 proc.)

Aiškinti dalyko medžiagą, jungiantis nuotoliniu
būdu su vienos klasės mokiniais (48 proc.)

Pateikti skaitmeninio ugdymo platformų
(pvz. EDUKA, EMA) užduočių
savarankiškam mokymuisi (30 proc.)

Savarankiškai mokiniams įgyvendinti
projektinius darbus namuose (26 proc.)

Naują medžiagą pateikti
mokiniais mokytis
savarankiškai (8 proc.)

*„Užduoda daugiau namų darbų ir
tokių nelabai reikšmingų. Tiesiog
duoda daugiau, bet lengvesnių
užduočių, tai tu nei kažką
pasimokysi, tu tiesiog dirbi.
Mažiau tokių projektinių darbų.“
(Mokinė, 8 kl.)*

„Užmirštieji“ mokiniai:
5 klasių mokiniai, kaip ir
pirmokai patyrė mokymosi
aplinkos ir mokymosi
sistemos pokyčius.

Mokymas(is): galimybės ir grėsmės

Vilnius
University

Galimybės:

- Mokinių *mokėjimo mokytis* kompetencijos ugdymasis.
- Mokinių įgytų kompetencijų vertinimo įvairovė.
- Nuotolinio ugdymo derinimas su kontaktiniu ugdymu tikslinėms mokinių grupėms: 1) vyresniems; 2) gerai besimokantiems ir motyvuotiems, 3) mokykloje patiriantiems stresą ar patyčias, 4) negalintiems lankyti mokyklos dėl fizinių ribojimų ar sveikatos problemų, bet turintiems mokymosi pagalbą namuose.

Grėsmės:

- Dėl komplikoto mokymo(si) skaityti ir rašyti nesusiformavęs pakankamas mokinių raštingumas.
- Mokinių pasiekimų vertinimo sistemos neadekvatumas dėl mokinių ir jų tėvų nesąžiningumo, kompiuterinio vertinimo netobulumo, didėjančio mokinių informacinio raštingumo ir atsiradusių naujų bendradarbiavimo formų.
- Dalies mokinių „iškritimas“ iš ugdymo sistemos dėl didėjančio dalykinių, skaitmeninių kompetencijų, ugdymui(si) reikalingų technologijų turėjimo ir naudojimo atotrūkio nuo bendraamžių.

„Aš įspūdį susidariau, kad nuotolinis yra vaiko savarankiškas mokymasis. Jis turi vos ne 80 procentų daryti pats, jeigu ne dar daugiau.“

Nuotolinio ugdymo(si) poveikį reikia vertinti atskirai pradinio, progimnazijų, gimnazijų mokiniams, vaikams, turintiems SUP.

Tyrimo rezultatai: socialinė atskirtis

Padidėjęs tėvų vaidmuo vaikų mokyme

20 proc. - mokytojo darbas, o 80 proc. - savarankiškas arba namų mokymas

Socialinę riziką patiriančių šeimų vaikai:

- neteko specialistų pagalbos (VDC, AJC ir kt.), o iš tėvų pagalbos nesulaukė
- techninėmis priemonėmis aprūpino, bet to nepakako, kad vaikai dalyvautų mokymosi procese, atsirado kitų priežasčių: neveikė slaptažodis ir pan.
- neteko mokymuisi tinkamos vietos: namuose ankšta, pašalinis triukšmas, daug vaikų, vyresni turi rūpintis mažesniais ir pan.
- namuose nebuvo dienos režimo, nebuvo kontrolės kada, kiek prisijungęs ir ką veikia prie kompiuterio
- Tėvai neturėjo skaitmeninio raštingumo įgūdžių, negalėjo paaiškinti vaikams mokymosi medžiagos ir/ar uždavinių, nes patys nesuprato

„Sunku iš probleminių šeimų vaikams. Ten visiškai neliko kontrolės, skambinu - neatsiliepia <...> Jei vaikas neprisijungęs ir skambini tėvams, o tu pažadini mamą. Tai ką tas vaikas prisijungs, jei mama dar neįsijungus“

Kai tėvai nesusitvarko su savimi, nesuvaldo savo vidinio emocinio pasaulio, jie neužtikrina saugumo, pagalbos ir palaikymo savo vaikams

Socialinė atskirtis: galimybės ir grėsmės

- Mokytojai sakė, kad pavasarinio karantino metu jie pažeisdami karantino sąlygas lankėsi socialinės rizikos veiksnius patiriančiose šeimose, nes tik tiesioginio susitikimo metu galima su šiais tėvais ir vaikais užmegzti ir palaikyti ryšį.
- Karantino metu negalima nutraukti socialinę pedagoginę pagalbą teikiančių specialistų ir organizacijų veiklos.
- Vidiniai veiksniai sąveikauja su išoriniais veiksniais: svarbūs vidiniai atsparumą didinantys veiksniai yra vaikų vidinė mokymosi motyvacija ir gabumai.
- Vieni vaikai ir su specialistų pagalba vengia mokytis, o kiti vaikai šią pagalbą priima ir ja naudojasi. Yra vaikų, kurie priešinasi suaugusiųjų pasauliui, neklauso nei savo tėvų, nei mokytojų, pagalbos specialistų, todėl sunku juos įtraukti į mokymosi procesą, nesvarbu koku būdu jis vyktų.
- Nuotolinis ugdymas padidino atokiose kaimo vietovėse gyvenančių ir į mokyklą viešuoju transportu važiuojančių vaikų lankomumą, nes jo metu jie galėjo dalyvauti visose pamokose, kurias anksčiau praleisdavo dėl netinkamų autobusų tvarkaraščių.
- Pagalbos nesulaukė vienišų tėvų arba tėvų, kurie karantino metu neturėjo sąlygų dirbti nuotoliniu būdu ir padėti vaikams.

„Jeigu reikia, tai važiuojame ir ieškome tų vaikų... Nes vieną vaiką juk ir augina visas kaimas“

Socialinės atskirties grupė yra įvairi, pagalbos priemonės turi būti taikomos atsižvelgiant į šią įvairovę. Vienoms šeimoms pakanka materialinės pagalbos, o kitoms yra būtinos specialistų paslaugos

Tyrimo rezultatai: bendradarbiavimas

Pagrindinė sklandaus nuotolinio ugdymo proceso užtikrinimo sąlyga – mokyklos ir šeimos bendradarbiavimas:

- **mokyklos ir tėvų bendravimas;**
- tėvų įtraukimas į sprendimų priėmimą mokyklos lygmeniu;
- **tėvų išitraukimas į pagalbą savo vaikams namuose;**
- mokyklos pagalba tėvams tobulinant vaikų ugdymo įgūdžius ir t.t.

*Tai šeima čia tapo ta pagrindine turbūt sistema, į kurią mes turėjom orientuotis <...> ir ta sistema mūsų tvirta yra. Ir aš žinau, kad be šeimos nepasieksi rezultato niekada. Tiek nuotoliniu metu, tiek ir įprastom sąlygom.”
(Pradinių kl. mokytoja);*

Tėvai – mokyklos bendruomenės dalis,
o ne klientai, paslaugos užsakovai.

Vienas iš reikšmingesnių veiksnių, turinčių įtakos santykiams tarp vaiko tėvų ir mokyklos – šeimos **socialinė ir ekonominė padėtis**

Bendradarbiavimas: galimybės ir grėsmės

Galimybės:

- Sustiprėjo mokyklos ir šeimos bendradarbiavimas – į vaikų ugdymą įsitraukė tėvai, dėl kartu patiriamų ir sprendžiamų iššūkių formuojasi mokyklos administracijos, mokytojų ir tėvų teigiamos tarpusavio nuostatos.
- Labiau matoma tampa mokytojo darbo svarba ir didėja pagarba mokytojo profesijai.

Grėsmės:

- Ne visi tėvai turi pakankamai pedagoginių, juolab dalykinių kompetencijų.
- Darbo ir šeimos įsipareigojimų derinimo problemos. Ne visi tėvai turi galimybes įsitraukti į nuotolinį vaikų mokymą(si) realiuoju laiku.
- „Bendradarbiavimas“ suprantamas kaip vienpusė komunikacija.
- Aiškių mokyklos bendruomenės bendravimo taisyklių, grįstų abipuse pagarba, nepaisymas.

„kada mes sakydavom, kad jūsų vaikas to nemoka ar su juo reikia papildomai padirbėti, mamos labai dažnai sakydavo, kad mokytojų darbas vaiką mokyti, mokytojos nemoka jo motyvuoti, mokytojos nesudomina ar panašiai ir taip toliau. O po tos savaitės, tos mamos [praregėjo]“

Turi būti numatytas laikas skirtas bendravimui su tėvais, konsultacijoms ir pan. Tai turėtų būti daroma ne mokytojų laisvo laiko sąskaita, o laikant pilnaverčiu tiesioginiu darbu skaičiuojant mokytojų krūvį.

**Vilnius
University**

E-VAIKAI

www.fsf.vu.lt

www.mediavaikai.lt